

УДК 343.13(477)

Г. В. Рось

ЗАКРИТТЯ КРИМІНАЛЬНОГО ПРОВАДЖЕННЯ ЯК ФОРМА ЗАКІНЧЕННЯ ДОСУДОВОГО РОЗСЛІДУВАННЯ

Досліджено сутність і значення закриття кримінального провадження як форми закінчення досудового розслідування. Окремо проаналізовано поняття «кримінальне переслідування», з'ясовано його зміст визначено момент, з якого починається кримінальне переслідування, та суб'єктів, які його здійснюють. Запропоновано визначення кримінального переслідування. Проведено розмежування таких правових категорій, як «закриття кримінального провадження» та «припинення кримінального переслідування».

Ключові слова: закриття кримінального провадження, форма закінчення досудового розслідування, кримінальне переслідування, припинення кримінального переслідування, кримінальна відповідальність, кримінальне судочинство.

Постановка проблеми. Виходячи з визначеного в Конституції України та міжнародно-правових актах пріоритету загальнолюдських цінностей, кримінальний процес України повинен розвиватися у напрямку посилення гарантій прав і свобод людини. Не є винятком й інститут закриття кримінального провадження, який служить, зокрема, і вирішенню передбачених ст. 2 КПК України завдань кримінального судочинства, а насамперед тому, щоб жоден невинуватий не був обвинувачений або засуджений. Зважаючи на оновлення цього процесуального інституту у зв'язку з прийняттям КПК України 2012 р., виникає необхідність його дослідження.

Стан дослідження. Різним аспектам інституту закриття кримінального провадження присвячені роботи таких відомих учених, як Ю. М. Грошевий, П. М. Давидов, А. Я. Дубинський, М. В. Жогін, О. М. Ларін, Г. М. Міньковський, М. М. Михеєнко, Д. Я. Мирський, П. П. Михайленко, В. Т. Нор, В. М. Савицький, М. С. Строгович, Л. Д. Удалова, Ф. Н. Фаткулін, В. П. Шибіко, С. А. Шейфер та ін. Однак ці роботи висвітлюють питання закриття кримінального провадження відповідно до положень КПК України 1960 р., а відповідно до чинного КПК України ці питання у науковій юридичній літературі предметно не досліджені, що обумовлює необхідність їх розгляду.

Метою цієї статті є з'ясування сутності та значення закриття кримінального провадження як форми закінчення досудового розслідування.

Виклад основного матеріалу. Перш за все зазначимо, що в КПК України 1960 р. замість терміна «кримінальне провадження» використовувався термін «кримінальна справа», який мав різні значення, зокрема певної сукупності документів 1 ст. 79 КПК України: «... Речові докази зберігаються при справі ...», або певного провадження ч. 4 ст. 44 КПК України: «Захисник допускається до участі

в справі ...» тощо. Такий стан речей, а саме використання поняття «кримінальна справа» у різних значеннях, на наш погляд, був виправданим. Однак доцільно було б при цьому використовувати різні дефініції, зокрема «кримінальна справа», «матеріали кримінальної справи», «провадження у кримінальній справі», а не надавати одному термінові «кримінальна справа» різних значень. Отже, якщо говорилося про «закриття», слід було використовувати таку дефініцію, як «провадження у кримінальній справі», тому що припинити можливо лише діяльність, яка відбувається, тобто провадження у кримінальній справі, але ніяк не кримінальну справу як подію або як сукупність документів. Проте вітчизняний законодавець пішов ще далі та взагалі замінив термін «кримінальна справа» терміном «кримінальне провадження», принаймні що стосується досудового провадження. Водночас щодо судового провадження термін «кримінальна справа» все ж використовується (ч. 1 ст. 317 КПК України).

Згідно з чинним кримінальним процесуальним законодавством України (ст. 283 КПК України) закриття кримінального провадження є однією з форм закінчення досудового розслідування. Вона, як слушно зазначається в літературі, являє собою історично апробовану, теоретично та практично обґрунтовану процесуальну форму закінчення розслідування [1, с. 13–20; 2, с. 11–49].

Під закриттям кримінального провадження розуміють таке закінчення досудового розслідування, яке відбувається в силу наявності обставин, що виключають кримінальне провадження, або за наявності підстав для звільнення особи від кримінальної відповідальності [3, с. 525]. Слід зазначити, що закриття кримінального провадження – явище багатоаспектне і в теорії кримінального процесу розглядається з різних боків: як процесуальний акт (дія); як юридичний факт; як самостійний правовий інститут; як одна з форм закінчення досудового розслідування; як процесуальна гарантія проти незаконного притягнення до кримінальної відповідальності [4, с. 3].

Так, П. М. Давидов та Д. Я. Мирський розуміють під закриттям кримінальної справи (кримінального провадження) кримінально-процесуальну дію органів дізнання, слідчого, прокурора, суду, яка здійснюється у встановленому законом порядку [5, с. 5]. С. А. Шейфер розглядає таке закриття як процесуальну гарантію проти необґрунтованого притягнення громадянина до кримінальної відповідальності [6, с. 4]. М. В. Погін та Ф. Н. Фаткуллін формулюють поняття «закриття кримінальної справи» як процесуальний акт, що виражає рішення уповноваженої на те посадової особи про відсутність необхідних для кримінального судочинства передумов та про відмову від подальшого його ведення [7, с. 304]. А. Я. Дубинський вважав закриття кримінальної справи заключним етапом розслідування, заключним комплексом процесуальних дій, пов'язаних з аналізом та оцінкою доказів, систематизацією матеріалів кримінальної справи, ознайомленням із закінченням провадження, розглядом клопотань,

формуванням висновків та рішень [8, с. 11–12]. Існують й інші погляди на закриття кримінального провадження [9, с. 5; 10, с. 692], що підтверджує багатоаспектність зазначеної правової категорії.

Вважаємо, слід погодитися з Г. І. Глобенком, який зазначає, що вихідним для всіх інших визначень є розуміння закриття кримінального провадження як правового інституту, тому, загострюючи увагу на якомусь одному аспекті, важко відобразити його цілісну сутність. Адже і процесуальний акт, і форма закінчення досудового розслідування, і юридичний факт, і процесуальна гарантія – це прояви інституту закриття кримінального провадження, форма реалізації норм, що охоплюються ним [1, с. 43].

В юридичній літературі слушно зазначається, що закриття кримінального провадження не повинно розглядатися як одноразовий технічний акт, який полягає у винесенні відповідної постанови. Як форма закінчення дізнання чи досудового слідства воно являє собою цілий етап, заключну частину розслідування, зміст якої складає вирішення низки важливих питань [8, с. 8; 9, с. 9; 11].

Проведення ретроспективного аналізу [12–18] інституту закриття кримінального провадження з метою з'ясувати тенденцію його розвитку дозволило зробити висновок, що тому, як і українському кримінальному судочинству в цілому, притаманний розвиток у напрямку демократизації, гуманізації, розширення змагальних засад, посилення захисту прав і свобод особи, залученої до сфери кримінального судочинства. Але зважаючи на те, що кримінальне судочинство України історично пов'язане з російським та радянським кримінальним процесом, періоди розвитку якого відповідають основним етапам розвитку дореволюційної Росії та СРСР [19, с. 11], то так само, як і процес розвитку кримінального судочинства в цілому, процес розвитку інституту закриття кримінального провадження був непослідовним, а інколи й суперечливим. Одні етапи, на яких визначальним було посилення змагальних засад та наявність елементів захисту прав і свобод людини, змінювали інші, на яких кримінальний процес, передусім досудове провадження, набували яскраво виражених розшукових рис з притаманним такому виду процесу обмеженням прав і свобод людини.

Отже, розвиток у напрямку демократизації, гуманізації, розширення змагальних засад, посилення захисту прав і свобод особи не можна визначати як тенденцію розвитку інституту закриття кримінального провадження. Певну послідовність у його розвитку можна простежити тільки з прийняттям 28 грудня 1960 р. КПК УРСР, який набрав чинності 1 квітня 1961 р. та, як зазначається в юридичній літературі, став важливим етапом у розвитку демократичних засад кримінального судочинства в нашій державі [19, с. 26]. Але оскільки ще Статутом кримінального судочинства 1864 р. визначалися, на наш погляд, більш прогресивні положення щодо досліджуваного інституту, зокрема передбачався судовий порядок закриття кримінального

провадження (ст. 277 Статуту), тож так би мовити відправну точку в послідовності його розвитку не можна визнати оптимальною. Однак доречним буде зазначити, що значним кроком було внесення зумовлених прийняттям КК України 2001 р. змін до КПК України 1960 р., якими було передбачено виключно судовий порядок закриття кримінального провадження зі звільненням особи від кримінальної відповідальності. Зберігається такий порядок і в чинному КПК України.

Досліджуючи сутність і значення закриття кримінального провадження, слід зупинитися на правильному розмежуванні зазначеної правової категорії від суміжних. Так, закриття кримінального провадження необхідно відрізнити від припинення кримінального переслідування щодо певної особи. Термін «кримінальне переслідування» не використовується у чинному законодавстві України, однак має широке застосування у процесуальній літературі, матеріалах конкретних кримінальних проваджень, офіційних документах, у тому числі вищих державних органів нашої країни. Вживається він і у міжнародно-правових актах.

Слід зазначити, що ще у Статуті кримінального судочинства 1864 р. використовувалося поняття «кримінальне переслідування» хоча ще частіше зустрічалося поняття «судове переслідування». Значення цим поняттям надавалося одне й теж (до речі, як і в Європейській конвенції про взаємну правову допомогу в кримінальних справах 1959 р. – ст. 1, 12, Європейській конвенції про видачу правопорушників 1957 р. – ст. 3 Конвенції та ст. 4 Другого додаткового протоколу до неї). Вживався термін «кримінальне переслідування» й у КПК УРСР 1927 р. (ст. 14). У подальшому в законодавстві, як зазначає Г. П. Серeda, ймовірно, тому, що після низки масових політичних репресій саме поняття «переслідування» набуло зловісного забарвлення, цей термін не використовується. Введення ж його вжиток постало на порядку денному на початку 90-х років ХХ століття [20, с. 53]. Це поняття передбачене у КПК Російської федерації (п. 55 ст. 5), зважаючи на результати законопроектної роботи та пропозиції вітчизняних дослідників [21, с. 56–57], припускаємо, що згодом все ж таки буде передбачене й у КПК України.

У зв'язку з цим вбачається за необхідне чітко визначити обсяг поняття, охоплюваного терміном «кримінальне переслідування», та з'ясувати його зміст з метою закріплення у чинному законодавстві. За основу можна взяти визначення терміна «кримінальне переслідування», наведеного в проекті КПК України № 1233 від 13 грудня 2007 р. Так, згідно з п. 26 ч. 1 ст. 6 цього Проекту «кримінальне переслідування – процесуальна діяльність, яка здійснюється прокурором, а у випадках, передбачених цим Кодексом, – і потерпілим, його законним представником чи представником з метою викриття, засудження та покарання осіб, винних у вчиненні злочину» [22]. Таке визначення акцентує увагу на тому, що кримінальне переслідування

є процесуальною діяльністю. І це цілком слушно, оскільки діяльність уповноважених державою органів щодо забезпечення реалізації кримінальної відповідальності (чим, власне, і є кримінальне переслідування) здійснюється в межах кримінального судочинства і може бути виключно кримінально-процесуальною. Як слушно зауважує О. Г. Васильєва, в умовах правової держави неможливо застосовувати заходи кримінальної відповідальності до осіб, провиня яких доводиться сумнівними засобами [23, с. 16]. Про виключно кримінально-процесуальний характер кримінального переслідування зазначають й інші автори [24, с. 105; 25, с. 111].

Щодо того, з якого моменту починається кримінальне переслідування, вважаємо, слід погодитися з дослідниками, які дотримуються тієї точки зору, що кримінальне переслідування починається з моменту порушення провадження у кримінальній справі (відповідно до чинного КПК – з моменту внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до Єдиного реєстру досудових розслідувань (далі – ЄРДР)) [20, с. 57; 23, с. 18–23; 25, с. 111; 26, с. 8–9].

Хоча й загальновизнаним є той факт, що кримінальна відповідальність, яка складає основу кожного кримінального переслідування, виникає з моменту вчинення злочину [27, с. 213; 28; 29, с. 41] (з цього часу виникають кримінально-правові відносини), але це не означає, що одночасно виникає і кримінальне переслідування, тому що реальна можливість реагувати на вчинений злочин у державі з'являється лише коли їй стає про це відомо. Констатація ж факту вчинення злочину відбувається шляхом внесення відповідних відомостей до ЄРДР.

Щодо питання стосовно кого може здійснюватися кримінальне переслідування зазначимо таке. Визнавши той факт, що кримінальне переслідування починається з моменту внесення відомостей про вчинене кримінальне правопорушення до ЄРДР, з чого, власне, і розпочинається досудове розслідування (а розпочинається воно не завжди щодо конкретної особи), це обумовлює можливість здійснення кримінального переслідування й щодо невстановленої особи, винної у вчиненні злочину.

У зв'язку з цим спірною видається точка зору дослідників [30, с. 64; 31, с. 65; 32, с. 192], які пов'язують початок кримінального переслідування з моментом встановлення особи винного, адже злочинець з'являється не тоді, коли про нього стає відомо органу досудового провадження, а тоді, коли він вчиняє злочин¹. Тому, недоцільним вбачається і виокремлення категорії «кримінальне переслідування злочину» [35, с. 8], яку виділяє Н. І. Щегель у випадку, якщо справа

¹ Ще М. В. Духовський та В. К. Случевський зазначали, що об'єктом кримінального переслідування є не обов'язково відома особа, а «всякий предполагаемый совершитель преступления» [33, с. 171–172; 34, с. 217].

порушується (розслідування розпочинається) за фактом вчинення злочину, а не щодо конкретної особи.

Суперечливою є також думка тих учких, які вважають, що кримінальне переслідування може здійснюватися тільки щодо обвинуваченого чи підозрюваного [1, с. 42; 8, с. 23–24; 36, с. 86]. Але ж «викривати», з метою чого, зокрема, й здійснюється кримінальне переслідування, можна лише ту особу, яка дійсно вчинила те, у чому її «викривають». А підозрюваний чи обвинувачений, хоча їм і було надано такого статусу, можуть бути не причетними до вчинення злочину, тому діяльність щодо їх «викриття» не можна назвати кримінальним переслідуванням.

Ще більш суперечливим є визначення кримінального переслідування як застосування до певної особи заходів процесуального характеру, які виражають ставлення до неї органів розслідування як до особи, що обвинувачується або підозрюється у вчиненні злочину [37, с. 16–17], так само як і визначення кримінального переслідування як самого обвинувачення, обвинувальної діяльності [31, с. 70; 32, с. 190; 38, с. 64]. Тому що, по-перше, кримінальне переслідування у тому розумінні, яке пропонується більшістю вчених, є поняттям більш ширшим, ніж обвинувачення чи обвинувальна діяльність, а по-друге, оскільки не можна повністю виключити можливість застосування заходів процесуального характеру стосовно осіб, не причетних до вчинення злочину, розглядати їх як кримінальне переслідування, яке повинно здійснюватися лише щодо винних у вчиненні злочину осіб, не можна. У зв'язку з цим, неоднозначним є і виділення форм кримінального переслідування, які пропонуються Н. І. Щегель [35, с. 5], наприклад, підозра, обвинувачення тощо.

Доречно зазначити, що ще у Положенні про прокурорський нагляд в УРСР, прийнятому постановою ВУЦВК від 28 червня 1922 р., передбачалося здійснення кримінального переслідування саме проти винних осіб [39, с. 107]. Тлумачний словник кримінальне (карне) переслідування також визначає як «сукупність указаних у законі дій (збирання доказів, проведення допитів, обшуків та ін.) для розкриття злочинів і виявлення *винуватих*» [40, с. 745].

Щодо запропонованого авторами зазначеного проекту КПК визначення кримінального переслідування, то не зовсім зрозуміло, чому вони не включили до суб'єктів кримінального переслідування слідчого та особу, яка здійснює дізнання. Очевидно, автори виходили, перш за все, з принципу змагальності, покладаючи функцію обвинувачення і, таким чином, можливість здійснення кримінального переслідування виключно на прокурора. Але ж досудове розслідування, а отже і здійснення дій, пов'язаних із кримінальним переслідуванням, все одно буде проводитися слідчим (особою, яка здійснює дізнання). Більше того, відповідно до чинного Кримінального процесуального кодексу України слідчий, керівник органу досудового розслідування, в цілому орган досудового розслідування та оперативні

підрозділи, як і прокурор, віднесені до сторони обвинувачення (параграф 2 гл. 3 КПК). У зв'язку з цим міркування тих дослідників, які висловлюють сумніви з приводу можливості визнання вказаних осіб суб'єктами кримінального переслідування, зазнають справедливої критики в юридичній літературі [26, с. 4; 38]. Тому таких осіб, як слідчий та особа, яка здійснює дізнання, необхідно включити до суб'єктів кримінального переслідування, на що вказують й інші вчені [20, с. 55; 35, с. 6; 41, с. 72].

Щодо таких учасників кримінального процесу, як потерпілий та його представник, то їх слід відносити до суб'єктів кримінального переслідування з деякими застереженнями, бо, як вірно зазначає Ю. В. Козубенко, кримінальне переслідування – це діяльність, яка здійснюється особливими суб'єктами кримінального процесу – компетентними державними органами та посадовими особами, оскільки встановлювати фактичні обставини кримінального провадження, давати їм юридичну оцінку та ухвалювати відповідні рішення в процесі здійснення кримінального переслідування вправі та зобов'язані лише посадові особи, які уповноважені на вчинення таких дій [24, с. 105]. Потерпілий же, навіть у кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення, в якому повністю від його волевиявлення залежить здійснення кримінального переслідування, не уповноважений ухвалювати процесуальні рішення. Тому в такому випадку може йтися лише про «приватне кримінальне переслідування», яке здійснюється в кримінальному провадженні у формі приватного обвинувачення.

Таким чином, під кримінальним переслідуванням слід розуміти процесуальну діяльність, яка здійснюється компетентними державними органами та посадовими особами з метою викриття, засудження та покарання осіб, винуватих у вчиненні кримінального правопорушення. Починається кримінальне переслідування з моменту внесення відомостей до ЄРДР і завершується з настанням кримінальної відповідальності (коли обвинувальний вирок суду набере чинності) або ж припиняється у випадках, передбачених законом.

Щодо розмежування понять «закриття кримінального провадження» та «припинення кримінального переслідування» зауважимо, що вони повинні бути засновані на всебічному, повному та неупередженому розгляді обставин кримінального провадження, в їх сукупності з урахуванням зібраних під час розслідування доказів. Однак при цьому слід мати на увазі, що рішення про закриття кримінального провадження ухвалюється на основі аналізу та оцінки всіх зібраних у кримінальному провадженні доказів, а рішення про припинення кримінального переслідування певної особи – в результаті аналізу та оцінки доказів, які відносяться саме до діяння цієї особи, але з урахуванням інших зібраних у кримінальному провадженні доказів.

Розбіжності в поняттях «закриття кримінального провадження» та «припинення кримінального переслідування» полягають у тому,

що закриттям кримінального провадження завершується розслідування в цілому, а припиненням кримінального переслідування – лише розслідування фактів, які характеризують діяння певної особи. У випадку припинення кримінального переслідування провадження триває, а в деяких випадках, передбачених законом, може зупинитися. У випадках, коли в кримінальному провадженні розслідувалося лише діяння певної особи і кримінальне переслідування стосовно неї припиняється, це означає і закриття провадження в цілому. Переважно таке розуміння кримінального переслідування зустрічається і в юридичній літературі [37, с. 18; 42, с. 4; 43, с. 66]. Однак, як уже зазначалося, в чинному КПК України термін «кримінальне переслідування» не вживається, і тому коли фактично припиняється кримінальне переслідування певної особи, то йдеться про закриття кримінального провадження щодо підозрюваного (ч. 5 ст. 284 КПК).

Висновки. Закриття кримінального провадження як форма закінчення досудового розслідування реалізується на заключному етапі розслідування, коли уповноважений державою орган (слідчий, прокурор) підбиває підсумок проведеної роботи, аналізує та оцінює сукупність зібраних доказів, на їх основі формулює в постанові висновки про неможливість подальшого провадження у зв'язку з наявністю передбачених законом обставин та вирішує питання, що впливають з ухваленого рішення про закриття кримінального провадження.

Закриття кримінального провадження, виключаючи кримінальну відповідальність невинуватих та осіб, які не підлягають кримінальній відповідальності, забезпечує влучність судової репресії, активізує боротьбу зі злочинністю. Здійснене відповідно до закону закриття кримінального провадження створює загальну процесуальну гарантію кримінального судочинства та процесуальну гарантію для громадян від необґрунтованого притягнення до кримінальної відповідальності.

Список використаних джерел: 1. Глобенко Г. І. Закриття кримінальних справ з нереабілітуючих підстав : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Глобенко Геннадій Іванович. – Харків, 2007. – 212 с. 2. Гришин Ю. А. Окончание досудебного следствия с составлением обвинительного заключения: проблемы и пути реформирования : монография / Юрий Александрович Гришин. – Луганск : РИО ЛИВД, 1999. – 257 с. 3. Кримінальний процесуальний кодекс України. Науково-практичний коментар / за заг. ред. В. Г. Гончаренка, В. Т. Нора, М. С. Шумила. – Харків : Право, 2012. – 844 с. 4. Матюшенко Р. І. Виконання процесуального рішення про закриття кримінальної справи : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Матюшенко Радміла Іванівна. – Київ, 2004. – 14 с. 5. Давыдов П. М. Прекращение уголовных дел в советском уголовном процессе / П. М. Давыдов, Д. Я. Мирский. – М. : Госюриздат, 1963. – 100 с. 6. Шейфер С. А. Прекращение дела в советском уголовном процессе : автореф. дисс. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Шейфер Семен Абрамович. – М., 1963. – 20 с. 7. Жогин Н. В. Предварительное следствие в советском уголовном процессе /

- Н. В. Жогин, Ф. Н. Фаткуллин. – М. : Юрид. лит., 1965. – 367 с. **8.** Дубинский А. Я. Прекращение уголовного дела в стадии предварительного расследования : учеб. пособие / А. Я. Дубинский. – Київ : КВШ МВД СССР, 1975. – 132 с. **9.** Михайлов В. А. Процессуальный порядок прекращения уголовных дел в стадии предварительного расследования : учеб. пособие / В. А. Михайлов. – Волгоград, 1970. – 140 с. **10.** Тертишник В. М. Кримінально-процесуальне право України : підручник / В. М. Тертишник. – [4-те вид., допов. і перероб.]. – Київ : А.С.К., 2003. – 1120 с. **11.** Михайленко О. Р. Прокурор, захисник і суд у змагальному кримінальному судочинстві України / О. Р. Михайленко // Адвокат. – 2004. – № 3. – С. 10–11. **12.** Временное положение о народных судах и революционных трибуналах 1919 г. // Гришин Ю. А. Из истории развития системы досудебного расследования в Украине : учеб. пособие / Ю. А. Гришин. – Луганск : РИО ЛИВД, 1998. – С. 45–52. **13.** Инструкция для народных следователей 1919 г. // Гришин Ю. А. Из истории развития системы досудебного расследования в Украине : учеб. пособие / Ю. А. Гришин. – Луганск : РИО ЛИВД, 1998. – С. 77–103. **14.** Инструкция к Временному положению о народных судах и революционных трибуналах 1919 г. // Гришин Ю. А. Из истории развития системы досудебного расследования в Украине : учеб. пособие / Ю. А. Гришин. – Луганск : РИО ЛИВД, 1998. – С. 52–77. **15.** Положение о народном суде Украинской Советской Социалистической Республики // Собрание узаконений и распоряжений Рабоче-Крестьянского Правительства Украины. – 1920. – № 25. – Ст. 563. **16.** Уголовно-процессуальный кодекс Украинской Советской Социалистической Республики : с изм. на 1 марта 1925 г. – Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1925. – 116 с. **17.** Уголовно-процессуальный кодекс Украинской Советской Социалистической Республики. – Офис. изд. в ред. 1927 г. – Харьков : Юрид. изд-во Наркомюста УССР, 1927. – 126 с. **18.** Устав уголовного судопроизводства от 20 ноября 1864 г. // Российское законодательство X–XX веков : в 9 т. – М. : Юрид. лит., 1991. – Т. 8 : Судебная реформа. – С. 120–251. **19.** Гришин Ю. А. Из истории развития системы досудебного расследования в Украине : учеб. пособие / Ю. А. Гришин. – Луганск : РИО ЛИВД, 1998. – 146 с. **20.** Серeda Г. Теоретичні аспекти здійснення прокуратурою кримінального переслідування / Г. Серeda // Право України. – 2007. – № 9. – С. 53–59. **21.** Лапкін А. Кримінальне переслідування – перспективна функція прокуратури України / Андрій Лапкін // Вісник Національної академії прокуратури України. – 2011. – № 1 (21). – С. 52–57. **22.** Проект Кримінально-процесуального кодексу України : від 13 грудня 2007 р. № 1233 / [Мойсик В. Р., Вернидубов І. В., Кивалов С. В., Кармазин Ю. А.]. – Київ, 2007. – 326 с. **23.** Васильева Е. Г. Правовые и теоретические проблемы прекращения уголовного преследования и производства по уголовному делу / Е. Г. Васильева. – М. : Юрлитинформ, 2006. – 312 с. **24.** Козубенко Ю. В. Уголовное преследование: деятельность по реализации норм права или одна из форм этой деятельности? / Ю. В. Козубенко // Правоведение. – 2005. – № 3. – С. 100–111. **25.** Маляренко В. Т. Кримінальний процес України: стан та перспективи розвитку : монографія / В. Т. Маляренко. – Київ : Ін Юре, 2004. – 511 с. **26.** Лобач В. Повноваження прокурора як головного суб'єкта кримінального переслідування / В. Лобач // Прокуратура. Людина. Держава. – 2005. – № 7. – С. 3–14. **27.** Карпушин М. П. Уголовная ответственность и состав преступления / М. П. Карпушин, В. И. Курляндский. – М. : Юрид. лит., 1974. – 232 с. **28.** Коробов П. В. Момент возникновения уголовной ответственности / П. В. Коробов //

Правоведение. – 2001. – № 2. – С. 147–163. **29.** Пионтковский А. А. О понятии уголовной ответственности / А. А. Пионтковский // Советское государство и право. – 1967. – № 12. – С. 40–48. **30.** Волынская О. В. Прекращение уголовного дела и уголовного преследования: теоретические и организационно-правовые проблемы : монография / О. В. Волынская. – М. : Юнити-Дана, 2007. – 351 с. **31.** Прилуцкий С. В. Кримінальне переслідування: теоретико-правовий зміст та проблеми співвідношення / С. В. Прилуцкий // Бюлетень Міністерства юстиції України. – 2005. – № 8 (46). – С. 62–70. **32.** Строгович М. С. Курс советского уголовного процесса. Т. 1 / М. С. Строгович. – М. : Наука, 1968. – 470 с. **33.** Духовский М. В. Русский уголовный процесс / М. В. Духовский. – М., 1910. – 448 с. **34.** Случевский В. Учебник русского уголовного процесса. Судопроизводство – судопроизводство / В. Случевский. – [Изд. 4-е, доп. и испр.]. – СПб. : Тип. М. М. Стасюлевича, 1913. – 670 с. **35.** Щегель Н. І. Кримінальне переслідування: зміст та форма : автореф. дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.09 / Щегель Ніна Іванівна. – Київ, 2005. – 17 с. **36.** Давиденко Л. Кримінальне переслідування як форма прокуратурської діяльності у сфері протидії злочинності / Леонід Давиденко, Віталій Куц // Вісник Академії прокуратури України. – 2007. – № 1. – С. 83–91. **37.** Благодир С. М. Закриття кримінальної справи в досудовому слідстві : навч. посіб. / С. М. Благодир. – Тернопіль : Екон. думка, 2001. – 112 с. **38.** Вернидубов І. Органи досудового слідства – суб'єкти публічного кримінального переслідування / І. Вернидубов // Право України. – 2006. – № 12. – С. 63–66. **39.** Советская прокуратура : сб. важнейш. док. – М. : Юрид. лит., 1972. – 408 с. **40.** Великий тлумачний словник сучасної української мови / [уклад. і голов. ред. В. Т. Бусел]. – Київ ; Ірпінь : Перун, 2003. – 1440 с. **41.** Лобойко Л. М. Методи кримінально-процесуального права : монографія / Л. М. Лобойко. – Дніпропетровськ : Дніпроп. держ. ун-т внутр. справ, 2006. – 352 с. **42.** Лифанова Л. Г. Прекращение уголовного преследования: понятие, сущность, значение / Л. Г. Лифанова, А. Г. Журавлев // Адвокат. – 2006. – № 7. – С. 3–6. **43.** Півненко В. Презумпція невинуватості: суперечності конституційних положень та норм кримінально-процесуального законодавства / Валентин Півненко, Сергій Коновалов // Вісник прокуратури. – 2007. – № 7. – С. 64–67.

Надійшла до редакції 16.09.2015

Рось А. В. Прекращение уголовного производства как форма окончания досудебного расследования

Исследованы сущность и значение прекращения уголовного производства как формы окончания досудебного расследования. Отдельно проанализировано понятие «уголовное преследование», уяснено его содержание определены момент, с которого начинается уголовное преследование, и субъекты, которые его осуществляют. Предложено определение уголовного преследования. Проведено разграничение таких правовых категорий, как «прекращение уголовного производства» и «прекращение уголовного преследования».

Ключевые слова: прекращение уголовного производства, форма окончания досудебного расследования, уголовное преследование, прекращение уголовного преследования, уголовная ответственность, уголовное судопроизводство.

Ros H. V. Termination of criminal proceedings as a form of pre-trial investigation's conclusion

The essence and significance of terminating the criminal proceedings as a form of pre-trial investigation's conclusion have been studied. Special attention is paid to the fact that the termination of criminal proceedings as a form of pre-trial investigation's conclusion is a historically proven, theoretically and practically grounded procedural form of investigation's termination. It is indicated that termination of criminal proceedings – is a multidimensional phenomenon and is considered in the theory of criminal procedure from different angles: as a procedural act (action); as a legal fact; as an independent legal institution; as a form of pre-trial investigation's conclusion; as a procedural guarantee against the illegal criminal prosecution. Carrying out a retrospective analysis of the institution of termination of criminal proceedings (to determine its tendencies) allowed to conclude that this legal institution as the Ukrainian criminal judiciary in general, inherent development towards democratization, humanization, expand of competitive principles, and strengthening the protection of the rights and freedoms of individuals involved in the criminal proceedings. Separately, the notion of «criminal prosecution» has been analyzed; its content has been elucidated; the moment of starting criminal prosecution, and the subjects who perform it have been determined. The author has offered definition of criminal prosecution. A distinction of such legal categories as «termination of criminal proceedings» and «termination of criminal prosecution» has been carried out.

Keywords: termination of criminal proceedings, form of pre-trial investigation's termination, prosecution, termination of criminal prosecution, criminal liability, criminal judiciary.

